

Sdělení odboru odpadů Ministerstva životního prostředí k nakládání s odpadním stavebním polystyrenem

Datum aktualizace: 20. 7. 2017

Evropská komise (dále jen „EK“) podniká od roku 2008 významné kroky, které míří k zamezení výskytu a rozšíření látky hexabromcyklododekanu (dále jen „HBCDD“) v životním prostředí. V roce 2013 byl zařazen na seznam látek Stockholmské úmluvy o perzistentních organických polutantech a následně na to, byla tato změna implementována do EU legislativy prostřednictvím nařízení o POPs¹ a to dvěma nařízeními Komise (EU) 2016/293 a 2016/460². Vedle toho je látka uvedena v příloze XIV nařízení REACH³, tj. je na seznamu látek podléhajícím povolení. HBCDD se tak řadí mezi tzv. perzistentní organické znečišťující látky (POP) a jedná se o látku škodlivou pro lidské zdraví a životní prostředí.

HBCDD je používán jako zpomalovač hoření. Nejvíce byl a je používán ve stavebním polystyrenu v deskách z expandovaného resp. extrudovaného polystyrenu (dále jen „EPS“ resp. „XPS“), s ohledem na požadavky, které musí tyto výrobky splňovat z hlediska protipožární ochrany. Látka je v polystyrenu vázána, problém s ní ale nastává ve chvíli, kdy se stávají polystyrenové desky s HBCDD nebo jejich části, odpadem a je tak třeba zabránit vstupu této látky do nových výrobků prostřednictvím recyklace a únikům látky do prostředí.

V současné době je uvádění na trh výrobků z XPS, které obsahují HBCDD, zakázáno a to od 22. června 2016, tento zákaz se však netýká desek z EPS. Na trhu tak stále mohou být EPS desky, které jako zpomalovač hoření HBCDD obsahují, ať už od evropských výrobců nebo případně dovezené ze států mimo EU. Takovéto používání HBCDD v EPS deskách evropských výrobců je již výrazně regulováno legislativou EU, která umožňuje používat HBCDD při výrobě EPS jen určitým autorizovaným výrobcům⁴. Výše uvedené nařízení Komise 2016/293 od 22. března 2016 k tomu těmto výrobcům přidává povinnost označovat výrobky s HBCDD tak, aby byla přítomnost HBCDD ve výrobku rozpoznatelná během jeho celého životního cyklu. Povinnost označování je implementací opatření, které zavedla mezinárodní Stockholmská úmluva o perzistentních organických polutantech, a znamená, že povinnost takového označení platí nejen v EU, ale rovněž v zemích, které jsou smluvními stranami a tzv. přistoupily na zařazení HBCDD do Úmluvy. U takto označeného polystyrenu je tak jisté, že látku obsahuje. Někteří výrobci v EU navíc přistoupili i na barevné odlišení EPS desek, které neobsahují HBCDD, což dále napomáhá při rozlišení vyráběných desek bez HBCDD od těch, dosavadně aplikovaných s HBCDD. Úplný zákaz pro uvádění EPS desek s HBCDD na trh (včetně dovezených) lze předpokládat v EU dříve, než na globální úrovni⁵, a již po 21. únoru 2018

¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 850/2004 o perzistentních organických znečišťujících látkách (POPs) a o změně směrnice 79/117/EHS

² Nařízení Komise (EU) 2016/293 ze dne 1. března 2016, kterým se mění příloha I nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 850/2004 o perzistentních organických znečišťujících látkách a Nařízení Komise (EU) 2016/460 ze dne 30. března 2016, kterým se mění přílohy IV a V nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 850/2004 o perzistentních organických znečišťujících látkách

³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES

⁴ Commission Implementing Decision of 8.1.2016 granting an authorisation for uses of hexabromocyclododecane (HBCDD) under Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council

⁵ Stockholmská úmluva má stanoven termín 26. listopad 2019 pro EPS a XPS v budovách, může být prodloužen max. o dalších 5 let.

pravděpodobně nebude možné EPS desky s HBCDD uvádět na trh a používat. Toto datum souvisí s předpokládaným ukončením platnosti povolení pro použití HBCDD pro evropské výrobce 21. srpna 2017 (viz pozn. 4). Takovýto zákaz použití se nebude vztahovat na výrobky již zabudované do staveb.

Zmiňovaným nařízením Komise (EU) č. 2016/460 ze dne 30. března 2016 se mění od 30. září 2016 pravidla pro původce odpadů (firmy a obce) o nakládání s odpadním stavebním polystyrenem v budovách a při jejich výrobě. V případě, že obsah HBCDD v odpadním polystyrenu je v koncentracích větších než 1000 mg/kg, může být pouze energeticky využit (cementárny – v ČR 5 nebo zařízení pro energetické využití odpadů – v ČR 4), spálen (spalovny odpadů – v ČR 22) nebo upraven tak, aby se koncentrace HBCDD v odpadním polystyrenu snížila pod limit 1000 mg/kg.

Odpadní polystyren ze staveb může vznikat činností stavebních firem nebo svépomocnou výstavbou prováděnou občany. Zde je nutno upozornit na ustanovení § 16 odst. 1 písm. a) a e) zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o odpadech“), která stanoví že „*Původce odpadů je povinen odpady zařazovat podle druhů a kategorií podle § 5 a 6 a shromažďovat odpady utříděné podle jednotlivých druhů a kategorií.*“. Konkrétní doporučení pro naplňování tohoto ustanovení pro případ stavebních a demoličních odpadů, jsou uvedena v [metodickém návodu odboru odpadů Ministerstva životního prostředí pro řízení vzniku stavebních a demoličních odpadů a pro nakládání s nimi](#).

Při vzniku odpadního polystyrenu ze stavby svépomocí může být polystyren sbírán v rámci obecního systému pro odpady např. ve sběrných dvorech v souladu s obecně závaznou vyhláškou obce, pokud má obec nastavený systém nakládání se stavebním odpadem, nebo prostřednictvím odpadových společností. V případě stavebních firem je odpadní polystyren předáván odpadovým společnostem. Vzhledem k životnosti stavebního polystyrenu, která se odhaduje na cca 30 až 50 let, lze přepokládat, že veškerý odpadní polystyren odstraňovaný v rámci rekonstrukcí ze staveb obsahuje HBCDD a musí s ním být nakládáno výše uvedenými způsoby. V pochybnostech o obsahu HBCDD je možné prostřednictvím rozboru v akreditované laboratoři prokázat koncentraci HBCDD v polystyrenu pod 1000 mg/kg. V případě, že se prokáže, že koncentrace je nižší než 1000 mg/kg je možné odpadní stavební polystyren předat k recyklaci nebo jinému způsobu nakládání s odpady. Výsledek rozboru je pak nutno přikládat při převězení odpadů do zařízení (příl. č. 2 vyhlášky č. 383/2001 Sb.). V případě zbytků stavebního polystyrenu, které vznikají na současně realizovaných stavbách, ve kterém již byl HBCDD nahrazen, se nepřítomnost HBCDD prokazuje prohlášením výrobce tohoto polystyrenu.

Odkládání odpadního stavebního polystyrenu do kontejnerů pro tříděný sběr komunálních odpadů (žlutých kontejnerů) je zakázáno zákonem o odpadech a může být sankcionováno podle § 47 odst. 1 písm. i) zákona č. 200/1990 Sb., přestupkového zákona až do výše 50 000 Kč. Přesto, zejména při svépomocné výstavbě, k tomuto jevu dochází. Stavební polystyren je pak společně s dalšími plastovými odpady odvezen na třídící linku. Pracovníci třídící linky vytřídí z proudu odpadu jednotlivé druhy plastů, tedy i polystyren. Zde je nutno rozlišovat mezi stavebním a obalovým polystyrenem. Na obalový polystyren nejsou z podstaty jeho funkce kladeny zvláštní požadavky z hlediska požární bezpečnosti. Zpomalovač hoření HBCDD tedy není používán. Vytříděný obalový polystyren je tedy možné předat k recyklaci. Odpadní stavební polystyren může být buď rovněž vytříděn, nebo zůstane ve výmětu ze třídící linky. Pokud dojde k jeho vytřídění, musí s ním být nakládáno pouze výše zmíněnými způsoby, nebo rozboru prokázat koncentraci HBCDD nižší než 1000 mg/kg. Ve druhém případě musí být s výmětem ze třídící linky v souladu s principem předběžné opatrnosti nakládáno jako s odpadem s nadlimitním obsahem HBCDD.

Často kladenou otázkou rovněž je, jestli je polystyren s obsahem HBCDD větším než 1000 mg/kg nebezpečným odpadem. Podle zákona o odpadech jsou původce a oprávněná osoba povinni pro účely nakládání s odpadem zařadit odpad do kategorie nebezpečný, pokud

- a) vykazuje alespoň jednu z nebezpečných vlastností uvedených v příloze nařízení komise č. 1357/2014, kterým se nahrazuje příloha III směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES o odpadech a o zrušení některých směrnic (dále jen „nařízení o nebezpečných vlastnostech odpadů“),
- b) je uveden v Katalogu odpadů jako nebezpečný odpad, nebo
- c) je smíšen nebo znečištěn některým z odpadů uvedených v Katalogu odpadů jako nebezpečný.

Relevantní je v tomto případě podmínka a). Podle Nařízení č. 1272/2008 o klasifikaci a označování látek a směsí (dále jen „nařízení CLP“) spadá HBCDD do třídy nebezpečnosti toxický pro reprodukci kategorie Repr. 2. Podle nařízení o nebezpečných vlastnostech odpadů se odpad stává nebezpečným, pokud koncentrace látky třídy a kategorie nebezpečnosti Repr. 2 dosáhne 3%. Obsah HBCDD v EPS resp. XPS je podle dostupných informací v rozmezí 0,5 – 0,7% resp. 0,8 – 2,5%⁶. Rozmezí obsahu 0,5 – 2,5% odpovídá obsahu 5 000 až 25 000 mg/kg. Na takový polystyren se tedy vztahují výše uvedená pravidla pro překročení limitu podle nařízení o perzistentních organických znečišťujících látkách a při zařazování do kategorie „ostatní“ nebo „nebezpečný“ se postupuje standardně v souladu s § 6 zákona o odpadech.

⁶ Report of the Persistent Organic Pollutants Review Committee on the work of its seventh meeting: Risk management evaluation on hexabromocyclododecane. Geneva, 2011.